

**DENİZLİ İL MERKEZİ YATAKLI TEDAVİ KURUMLARINDA
DOĞUM YAPAN ANNELERİN EMZİRME TUTUMLARININ
DEĞERLENDİRİLMESİ**

***THE EVALUATION OF MOTHERS' ATTITUDES TOWARDS
BREASTFEEDING WHO GAVE BIRTHS IN DENIZLI CENTRAL
HOSPITALIZED TREATMENT INSTITUTIONS***

Ayla TUZCU¹

Mehmet ZENCİR²

1 AKÜ Sağlık Yüksekokulu, Afyon

2 PAO Tıp Fakültesi, Denizli

Anahtar Sözcükler: Emzirme, emzirme tutumu

Key Words: Breast feeddig, breast feeding attitude

ÖZET

Bu araştırma: 1-30 Haziran 2000 tarihleri arasında Denizli İl Merkezi yataklı tedavi kurumlarında doğum yapan annelerin, emzirme tutumlarını değerlendirmek amacıyla tanımlayıcı olarak yapılmıştır. Araştırma evrenini bu dönemde doğum yapan (n=604) kadından, çalışmayı kabul eden 505 anne araştırma kapsamına alınmıştır.

Verilerin toplanmasında tanıtıcı bilgileri içeren bilgi formu ve emzirme tutumunun değerlendirilmesi amacıyla Ekizler tarafından geliştirilen, Emzirme Tutumunu Değerlendirme aracı kullanılmıştır. Ölçeğin Cronbach Alpha Güvenilirlik katsayısı hesaplanmıştır ($\alpha = 0.81$). Veriler yüz yüze görüşme tekniğiyle toplanmıştır, Verilerin değerlendirilmesinde istatistiksel analiz olarak Kruskal Wallis Varyans Analizi, Mann Whitney U Testi, Sperman Sıra korelasyonu, Pearson Korelasyonu, One-Way Anova, 'Dikey EISD ve t testi kullanılmıştır.

Annelerin emzirme tutum puan ortalaması 85.82 ± 23.21 'dir. Anne yaşı ve eş yaşı artması ile emzirme tutum puanının düştüğü saptanmıştır. Eğitim düzeyi yükseldikçe annelerin emzirme tutum puanları düşmüştür. Lüks konutlarda oturan annelerin emzirme tutum puanı köyde oturan annelere göre düşüktür. Emzirme bilgisi alan annelerin emzirme tutum puanı, bilgi almayan annelere göre düşüktür.

Bu çalışma annelerin emzirme tutum puanlarının Ekizler' in çalışmasına göre düşük olduğunu ortaya koymaktadır.

Sonuç olarak emzirme teknik ve becerileri bir danışmanlık hizmeti şeklinde sürekli ve ağırlık olarak antenatal dönemde, doğum ve doğum sonrasında verilmelidir. Bu alanda çalışan ebe ve hemşirelere birinci derecede sorumluluk düşmektedir.

SUMMARY

This research has been performed in the Center of Denizli: to describe the breast feeding attitudes of the women who gave births in the hospitals between June 1 and 30 June in 2000. 505 of the 604 Women involved in the study.

For the collection of the data: the data form includes informative knowledge and a breastfeeding evaluation form by Ekinler were used. Cronbach Alpha Reliability Coefficients of scale was calculated. The data were collected by the technique of interviewing face to face. We use Kruskal Wallis Vanjans Analysis. Mann Whitney U test and Pearson as the statistical analysis in the evaluation of data.

The average breast feeding attitude points of the mothers were 85.82±23.21. It has been determined that the points of breast feeding attitude was decreased by rising the ages of mothers and fathers. As the educational is getting higher the points of attitudes towards breastfeeding, who gave birth the average breast feeding attitude points of the mothers who lived in the apartment were higher than the who lived in the villages. Breast feeding attitudes of the mothers who have been given education for breast milk were lower same education.

This research shows that the mothers breast feeding attitude points decreased according to Ekizler' study.

GİRİŞ

Hemen her çağda ve kültürde yenidoğanın beslenmesinde eşsiz bir besin özelliği taşıyan anne sütünün bebeklere en sağlıklı ulaşma yöntemi emzirme olmuştur (Ekizler 1996).

Emzirmenin korunması, özendirilmesi ve desteklenmesi, ulusal ve uluslar arası sağlık programlarında hayati önem taşıyan bir unsur özelliğini korumaktadır. Bugün bir insan hakkı olarak kabul gören emzirme, ülkemizin sağlık ve beslenme politikasının temelini oluşturmaktadır (Reeder ve ark, 1980, Bertan 1991).

1980'li yıllardan beri uluslararası kuruluşlar birbirlerine destek vererek emzirmeyi teşvik eden bir dizi kararlar almışlardır (Bertan ve Özcebe 1996). Ülkemizde de DSÖ (Dünya Sağlık Örgütü) ve GOBi'nin (Büyümenin izlemi, Ağızdan sıvı tedavisi, Anne Sütüyle Beslenme ve Bağışıklama) B harfi ile Breast Feeding (Emzirme) vurgulanmaktadır (İnnocenti 1991).

insanlarda. emzirme davranışı kültürler arasında belirgin farklılık gösterir. insanların yaşadıkları iklim, giyim ve beslenme şekilleri emzirme kültürlerine yansımıştır (Yurdakök 1991). özellikle ailesinde ve yaşadığı toplumsal grup içinde bebeklerini emziren kadınların varlığı, kız çocuklar ve genç kadınların emzirmeye ilişkin olumlu bir tutum geliştirmelerinde önemli bir unsur olmaktadır (Ekizler 1996).

Emzirmenin sadece içgüdüsel bir davranış olmadığı annede bireysel, ailesel ve toplumsal faktörlerin etkisiyle gelişen tutumların davranışa dönüştürülmesinde önemli psikolojik etkenlere bağlı olduğu belirtilmektedir (Janke 1994). Kadınların emzirme davranışını etkileyen bilişsel, duygusal ve davranışsal öğelerden oluşan tutumların belirlenmesiyle emzirmeyi isteme durumu, emzirmenin erken başlaması, sürdürülmesi ve erken kesilmesi önceden belirlenebilecektir (Ekizler 1996).

Genel olarak gelişmekte olan ülkelerde sosyo-ekonomik durum yükseldikçe, emzirme azalmaktadır. Türkiye'de özellikle kırsal kesim alanında emzirme oranı yüksektir (Bertan ve Özcebe 1991).

Hastane ya da diğer sağlık kuruluşlarındaki uygulamalar annelerin emzirme ile ilgili tutumlarını olumlu yada olumsuz şekilde etkilemektedir. Bu nedenle, bir çok ülke, emzirme programının resmi olarak başlatılmasından önce, sağlık ve tıp personelinin eğitilmesini gerekli görmüştür (Grant 1991).

Bebek beslenmesi koruyuculuk yönüyle bir toplum sağlığı konusudur ve Halk Sağlığı Hemsireliğini yakından ilgilendirmektedir. Emzirme konusunda annenin alacağı tutum bebeğin beslenmesi ve sağlığı için önem taşımaktadır. Bu çalışma ile Denizli il merkezinde bulunan yataklı tedavi kurumlarında doğum yapan annelerin, erken dönemde emzirmeye ilişkin emzirme tutumlarını belirlemek amacı ile araştırma planlanmıştır.

GEREÇ VE YÖNTEM

Araştırmanın tipi: Bu çalışma, yeni doğum yapan annelerin emzirme tutumlarını belirlemek amacıyla tanımlayıcı tipte bir araştırma olarak gerçekleştirilmiştir.

Evren ve örneklem: Araştırma evrenini Denizli İl merkezindeki yataklı tedavi kurumları olan Denizli Devlet Hastanesi, Pamukkale Üniversitesi Tıp Fakültesi Araştırma ve Uygulama Hastanesi, Özel Sağlık ve Özel Şifa Hastanelerinin Kadın Doğum Kliniklerinde, doğumu takiben bir hafta içindeki çalışmayı kabul eden tüm anneler oluşturmuştur. Bu grubu temsil eden 1-30 Haziran 2000 tarihleri arasındaki doğum yapan

604 kadından 505'ine ulaşılabilmiş N 83.6), diğerlerine bazı annelerin araştırmayı kabul etmemesi, normal doğum yapan annelerin taburcu olması nedeniyle ulaşılamamıştır.

Bağımsız değişkenler: Annenin yaşı, eğitim düzeyi, çalışma durumu, çalışma statüsü, çalışma şekli, babanın yaşı, eğitim düzeyi, evin bulunduğu çevre, sağlık güvencesi, aile tipi, annenin kötü alışkanlıkları, annenin gebelik sayısı, yaşayan çocuk sayısı, bebeğin cinsiyeti, doğum şekli, doğum öncesi bakım alma durumu, emzirme ile ilgili bilgi alma durumu, emzirmeye başlamak için yerine getirmek istediği kurallar bağımsız değişkenleri oluşturmaktadır.

Bağımlı değişken: Annenin emzirme tutu mudur.

Verilerin toplanması: Araştırmada veriler iki anket formu ile elde edilmiştir. Bilgi formunda; ailenin temel ta_nımla.yıel özellikleri (yaş, eğitim, çalışma, aile tipi yaşanan çevre, annenin alışkanlıkları, sağlık durumu, obstetrik özellikleri) ve emzirme ile ilgili sorulara yer verilmiştir.

Annelerin emzirme davranışlarını yönlendiren tutumların çeşitli boyutlarına ilişkin 5'li likert tipinde 1996 yılında Ekizler tarafından geliştirilen *geçerlilik ve güvenilirliği yapılmış* Emzirme Tutumunu Değerlendirme ölçeği (46 madde) kullanılmıştır. Çalışmamızda, Emzirme Tutum ölçeğinin çalışılan bu örneklem için yeniden güvenilirliği hesaplandı ve güvenilirlik için Cronbach Alpha =0.81 olarak bulunmuştur. Ölçekte olumlu tutum maddeleri tamamen katılıyorum(4), katılıyorum (3), kararsızım(2), az katılıyorum(1), hiç katılmıyorum(0), olumsuz tutum maddeleri tamamen katılmıyorum(0), katılıyorum(1), kararsızım(2), az katılıyorum(3), hiç katılmıyorum(4) olarak puanlandığından bu ölçekten alınabilecek en yüksek puan 184'dür (Emzirme Tutum Puanı=ETP). Olumlu maddelerin puanı 88, olumsuz maddelerin puanı 96'dır.

Anket formları uygulanmadan önce H. Ekizler'in görüşü ve izni, hastanelerden araştırma izni alınmıştır.

Verilerin değerlendirilmesi: Verilerin değerlendirilmesinde istatistiksel analiz olarak Kruskal Wallis Varyans analizi, Iviann whitney U Testi, Spenrian Sıra Korelasyonu, One-way ANOVA, Tukey HSD ve t testi kullanılmıştır.

BULGULAR VE TARTIŞIVIA

Araştırma kapsamına alınan annelerin yaş ortalamaları 25,1, % 65,7'si ilköğretim mezunu, % 77,2'si ev hanımı, % 23,0'ı çalışan, % 4,6'sı rnrnrndır. Babaların yaş ortalaması 29,3, % 56,2'si ilköğretim mezunu, % 98,2'si çalışan, % 65,7'si büro ve eğitimle ilgili hizmetlerde çalışmak-

tadır. Annelerin % 77.0'nin çekirdek aile yapısında, % 75.1'inin sağlık güvencesi olduğu, % 73.5'i orta halli konutlarda yaşamaktadır. Annelerin % 11.3'ü, babaların 58.6'sı sigara kullanmaktadır. Annelerin; % 49.1'inin yaşayan bir çocuğu olduğu, % 65.9'unun vaginal doğum yaptığı, bebeklerin % 54.5'inin erkek olduğu. % 79.0'nin düzenli DÖB (doğum öncesi bakım) aldığı, % 64.7'sinin ernzirmeye ilişkin bilgi aldıkları, bilgi alan annelerin % 13.0'nin sağlık ekibinden yararlandığı. % 77.8'i doğumdan sonraki ilk on iki saat içinde en az bir kez emzirdikleri saptanmıştır.

Tablo 1. Annelerin Olumlu, Olumsuz ve Toplam Emzirme Tutum Puanı ve Min-Max Değerleri.

Özellikler	X ± SD	Min	Max
Olumlu emzirme tutum puanı	48.19±11.71	11.0	85.0
Olumsuz emzirme tutum puanı	37.62 ± 115.32	12.0	96.0
Toplam emzirme tutum puanı (ETP)	85.82 ± 23.21	29.0	151.0

Tablo 1'de Annelerin ETP ortalaması 85.82±23.21'dir, en düşük ETP ortalaması 29, en yüksek ETP ortalaması 151'dir. Ekinler (1996) tarafından yapılan çalışmada ETP ortalaması 101.92±11.00 olarak bulunmuştur (Ekinler 1996). Bu çalışmada Denizli il merkezinde doğum yapan annelerin ETP ortalaması Ekizler'in (1996) çalışmasına göre düşüktür. Her iki çalışmada ETP'lerdeki farklılık bölgesel kaynaklı olabilir.

Tablo 2. Annelerin Bazı Özellikleri ile ETP *ye Yönelik Bulgular.

p= 0.003
p= 0.0001
p>0.05
p=0.034
KW Ki kare= 7.601
p= 0.038
l= 1.018
t= 0.966
F= 0.257
KW Ki kare= 3.391
p>0.05
p>0.05
p= 0.037
p>0.05

51

OZELLİKLER	ETP
Yaş	F= 4.08

Eğitim	F= 9.677
Çalışma Durumu	t= 1.43
Çalışma şekli	t= 2.152
Meslek	p= 0.045
Sağlık Güvencesi	p>0,05
Yerleşim Yeri	F= 2.827
Aile Tipi	p>0.05
Sağlık Sorunu	p>0.05
Sığara İçme Alışkanlığı	p>0.05
Yaşayan ocuk Sayısı	p>0.05
Bebeğin Cinsiyeti	t= 0.85
Doğum şekli	t= 1.09
Emzirme Bilgisi	t= 2.09
Emzirme Kuralı	l= 0.094

Anne yaş grupları ile ETP arasında anlamlı farklılık bulunduğu, genç annelerin ETP'lerinin daha yüksek olduğu belirlenmiştir (Tablo 2). Ekizler'in (1996) çalışmasında ETP ile yaş arasında istatistiksel olarak anlamlı ilişki saptanmamıştır. Taşdelen ve Arkın (1997) yaptığı çalışmada, yaşın ilerlemesi ile emzirme süresi arasında pozitif yönde anlamlı ilişki saptanmıştır (Taşdelen ve Ark 1997). Taşdelen ve Ark'm (1997) çalışmasında annelerin yaşı ile emzirme davranışı gözlenmiştir. Bu çalışmada genç annelerin emzirme davranışları konusunda bilgi sınırlıdır. Eşlerin ETP'si annelerinkyle benzerlik göstermiş olup yaş ilerledikçe ETP düşmüştür.

Annelerin eğitim durumları ile ETP arasındaki farklılık anlamlı bulunmuştur (Tablo 2), anne eğitimi arttıkça ETP düşmektedir. Babaların eğitim durumu ile ETP arasındaki farklılık annelerin eğitim durumu ile benzer farklılıktadır. Yükseköğretim mezunu babaların ETV'si daha düşük bulunmuştur. Ekizler'in (1996) çalışmasında annelerin eğitim durumları ile ETP arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılık saptanmamıştır (Ekizler 1996). Toksöz (1992) tarafından yapılan çalışmada annelerin temel eğitim düzeyinin yükselmesinin emzirme konusunda olumlu uygulamalar yapılması için yeterli olmadığı belirlenmiştir. Ayrıca emzirmenin geleneksel beslenme tarzı olması nedeni ile hiçbir eğitim görmemiş annelerin bu konudaki uygulamaları daha başarılı bulunmuştur (Toksöz 1992). Bu çalışmada benzer şekilde beş yıldan az eğitim gören annelerin ETP'lerinin daha yüksek olduğu görülmüştür.

Annelerin çalışma durumları ile ETP arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılık bulunmamış, çalışma şekli ile ETP arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılık bulunmuş, vardiya şeklinde çalışan annelerin ETP'lerinin daha yüksek olduğu belirlenmiştir (Tablo 2), Ekizler'in (1996) çalışmasında bu araştırma ile uyumlu olarak annelerin çalışma durumu ile ETP karşılaştırıldığında istatistiksel olarak anlamlı farklılık bulunmamıştır (Ekinler 1996). Ancak annelerin mesleği ile ETP arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılık belirlenmiştir (Tablo 2). Bu farklılık memur annelerin ETP'lerinin işçi, serbest meslek ve çiftçi annelere göre daha düşük olmasından kaynaklanmaktadır. Şirin'in (1990) araştırmasında çalışma hayatıyla nedeniyle emzirmeyi kesen annelerin % 75'i memur, % 25'i işçidir (Şirin 1990). Süt yetersizliği nedeniyle emzirmeyi kesen kadınların % 72'si ev hanımı, % 24'ü memur, % 4'ü işçidir. Pakistan'da yapılan bir çalışmada tarımda çalışan kadınlarda anne sütü ile beslenme oranı, resmi dairelerde ve ticari işlerde çalışan kadınlardan yüksek bulunmuştur (Savage 1991). Araştırma sonuçları bu çalışma ile uyumludur.

Annelerin sosyal güvencesi ile ETP arasında anlamlı farklılık saptanmamıştır (Tablo 2). Yerleşim yeri ile ETP arasında anlamlı farklılık belirlenmiştir (Tablo 2). Lüks konutlarda oturan annelerin ETP' leri köyde oturan annelere göre düşük bulunmuştur. Türkiye'de özellikle kırsal kesim alanında emzirme oranı yüksektir (Bertan ve Özcebe 1991). Köyde oturan annelerin eğitim düzeylerinin daha düşük olması, genellikle tarlada çalışmaları; ucuz, basit, temiz, her yerde verilmesi mümkün olan emzirmeyi tercih etmeleri, hazırlaması zor olan mamayı tercih etmemeleri beden imajı bozulacağı korkusunun az olması, gebelikten koruyucu yöntem olarak görülmesinden (Savage 1991), kaynaldanabilir.

Annelerin doğum şekli ve parite durumu ile ETP arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılık bulunmamıştır (Tablo 2).

Bebeğin cinsiyeti ile ETP arasında istatistiksel olarak anlamlı fark bulunmamıştır (Tablo 2). Bu araştırma ile uyum gösteren Coşkun'un (1991) çalışmasında; Türk toplumu için cinsiyet farkının öneminin kalmadığı belirtilmiştir.

Bu çalışmada annelerin emzirmeyle ilgili bilgi alma durumu ile ETP arasında istatistiksel olarak anlamlı fark belirlenmiş (Tablo 2), emzirme bilgisi alan annelerin puanları bilgi almayan annelerden düşüktür. Emzirme bilgi kaynakları ile ETP arasında anlamlı farklılık bulunmamış ancak sağlık personelinden bilgi alan annelerin ETP'si daha yüksek görülmüştür. Ekizler'in (1996) çalışmasında emzirme konusunda alınan bilgi kaynakları ile ETP arasında herhangi bir anlamlı farklılığa rastlanmamıştır (Ekinler 1996). Dalgıç ve 1-lizel'in çalışmasında gerek antenatal gerekse postnatal dönemde verilen eğitimin yeterli olmadığı ve sosyal yaşantıyı göz önünde bulundurmadığı sonucuna varılmıştır (Dalgıç ve Hızel 1998). Bu çalışmada emzirme bilgi kaynaklarından sağlık personeline düşen payın oldukça düşük olması (% 13.0). annelerin emzirme eğitimi, danışmanlık ve desteğin karşılanmasında sağlık personelinden yeterince yararlandıklarını göstermektedir.

Annelerin herhangi bir sağlık sorununun varlığı, sigara içme ve alkol kullanma alışkanlığı ile ETP arasında anlamlı farklılık saptanmamıştır (Tablo 2).

Araştırmamızda annelerin aile yapısı ile ETP arasında anlamlı farklılık belirlenmemiştir. Ekizler'in (1996) çalışmasında bu araştırma ile paralel olarak aile tipi ile ETP arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılık belirlenmemiştir.

Bu çalışmada annelerin emzirmeyle ilgili bilgi alma durumu ile ETP arasında anlamlı farklılık bulunmuş, emzirme bilgisi alan annelerin

puanları bilgi almayan annelerden düşüktür. Eldzier'in (1996) çalışmasında emzirme konusunda alınan bilgi kaynakları ile ETP arasında herhangi bir anlamlı farklılığa rastlanmamıştır (Ekizler 1996). Dalgıç ve Hızel'in çalışmasında gerek antenatal gerekse postnatal dönemde verilen eğitimin yeterli olmadığı ve sosyal yaşantıyı göz önünde bulundurmadığı sonucuna varılmıştır (Dalgıç ve Hezel 1998). Neyzi (1991) İstanbul'da yaptığı çalışmada anne sütü ile beslenme eğiliminin, uzun süreli eğitimle desteklenmesi gerektiğini ortaya koymuştur (Neyzi 1991). Bu çalışma emzirme bilgisi kaynaklarından sağlık personeline düşen payın oldukça düşük olması (% 13.0), annelerin emzirmeeğitimi, danışmanlık ve desteğin karşılanmasında sağlık personelinin yeterince yararlanmadıklarını göstermektedir. Sonuç olarak annelerin olumlu emzirme tutumlarına girmeleri teşvik edilecekse bu; gebelik, gebelik sonrası sağlık personelinin başlatacağı, sonradan ailenin annenin işyerine kadar uzanan, destekleyici bir psikolojik havanın oluşturulmasını gerektirir.

SONUÇLAR

Bu araştırmada aşağıdaki sonuçlar elde edilmiştir.

Annelerin yaş ortalaması 25.1, % 65.7'si ilköğretim mezunu, % 77.2'si ev hanımı, % 23.0'ının çalışan, cYo 4.6'sının memur olduğu belirlendi.

Anne yaşı, eş yaşı ve eğitim düzeyinin artması ile ETP düşmüştür. Annelerin çalışma durumu =iyi etkilememiş, rneslekler arası karşılaştırmada memur annelerin ETP'leri; işçi, serbest meslek ve çiftçi annelere göre düşük belirlenmiştir. Annelerin sosyal güvencesinin varlığı =iyi etkilememiş, lüks konutlarda oturan annelerin ETP'lerinin düştüğü saptanmıştır. Emzirmeye ilgili bilgi alan annelerin ETP'si düşmüş, bilgi kaynakları ile ETP arasında herhangi bir anlamlı farklılığa rastlanmamıştır.

ÖNERİLER

Bu araştırmadan elde edilen sonuçlara göre:

- * Kadınlara sosyal anlamda emzirmeye ilişkin ortam sağlanması özellikle memur annelerin durumunun emzirmeye katkıda bulunacak şekilde belirlenmesi gerekmektedir. Doğum izni, esnek iş saatleri, parasal destek vs.
- * özellikle kentte yaşayan ve lise-dengi okul ile yükseköğretim mezunu annelerin emzirmelerine yardımcı olmak üzere Hastane ve Ana Çocuk Sağlığı Merkezlerinde Anne sütü ile ilgili eğitim prog-

ramlarına katılmalaya teşvik edilmeli, emzirme sırasında karşı-Taşacak sorunların üstesinden nasıl gelecekleri annelere öğre-tilmeli, sağlık personelinin bu konudaki bilgi ve becerisi arttırılmalıdır.

- * Antenatal dönemde annelerin eşleri ile birlikte eğitilmesi ve bu eğitimin öncelikli olarak sağlık personeli tarafından verilmesi, bunun yanı sıra basın yayın kuruluşlarından yararlanılması gerekmektedir.
- * Doğum öncesi ve sonrası annenin ve bebeğin bakımından sorumlu hemşire ve ebelerin yeni gelişmelerle donatılmış programlarla eğitilmeleri, kavramsal ve uygulamalı deneyime sahip olmaları için teşvik edici yöntemlerin kullanılması (sertifika, ödül, yurtdışı eğitim) etkili olacaktır.
- * Anneye emzirme konusunda destek olacak aile bireylerinin ve yakınlarının bilgilendirilmesi,
- * Doğumdan sonraki ilk bir hafta emzirme tutumu olumlu yöne geliştirilebileceğinden, ölçeğin kullanılmasıyla yetersiz emzirme tutumu gösteren annelerin erken belirlenmesi ve hemşirelik bakımını yönlendirmede bir araç olarak kullanılması yararlı olacaktır.
- * Tüm bu konularda sağlık ekibinin bir üyesi olan ebe ve hemşirelerin aktif rol alması önerilir.

KAYNAKLAR

1. Bertan M. Cızcebe H (1991). 200011 Yıllarda herkese sağlık kavramı içinde anne sütü. Katkı Pediatri Dergisi Anne Sütü Özel Sayısı. 12:5-6. 649-654.
2. Coşkun T (1991). Ek gıdalara başlama (weaning) döneminde beslenme. Katkı Pediatri Dergisi. 12:5-6, 630-636.
3. Dalgıç N. Hızel S (1998). Ankara'nın on merkez ilçesinde anne sütü ile ilgili bilgi tutum ve davranışlarının incelenmesi. VI. Ulusal Halk Sağlığı Kongresi Kitabı. Adana.
4. Ekizler H (1996). Emzirme Tutumunu Değerlendirme Ölçeği Geliştirme. Marmara üniversitesi Hemşirelik Yüksekokulu. İstanbul, 1996.
5. Grant J (1991). Bebek dostu bir dünya için bebek dostu hastaneleri. Çocuk Sağlığı ve Hastalıkları Dergisi Anne Sütü Özel Sayısı, 34:4. 249-259.
6. Neyzi O (1991). İstanbul'da Annelerin Anne Sütü ile Beslenme Konusunda Davranışı. Çocuk sağlığı ve Hastalıkları Dergisi Anne Sütü Özel Sayısı. 34:4, 317-320.
7. Janke JR (1994). Development of the Breast-feeding attrition prediction tool. Nur res. 43:2, 100-104.

8. Oğuzöncül F, Bostancı M (1996). Elazığ 11 merkezinde doğum bulunan hastanelerde doğum yapan annelere anne sütü yaklaşımı. V. Ulusal Halk Sağlığı Kongresi Bildiri Kitabı, 446-451.
9. Reeder SJ, Mastroianni L, Martin LL. (1980) Maternity Nursing. 14 Edition, Philadelphia, 478-486.
10. Savage F (1991). 1990larda Anne sütü ile Beslenme. Çocuk Sağlığı ve Hastalıkları Dergisi Anne Sütü özel Sayısı,34(4). 345-352.
11. Taşdelen E, Ark (1997). Anne sütü ile beslenmeye etki eden faktörler. İstanbul Tıp Fakültesi Mecmuası. 60:4, 450-453.
12. Toksöz P (1992). Ernzieme ile ilgili uygulamalarda annenin temel eğitim düzeyinin rolü. 111. Ulusal Halk Sağlığı Kongre Kitabı.
13. innocenti Bildirgesi (1991), Emzirmenin korunması, özendirilmesi ve desteklenmesi. Çocuk Sağlığı ve Hastalıkları Dergisi Anne Sütü Özel Sayısı.34:4, 275-278.
14. Yurdakök M (1991). insan ve anne sütü. doğa kültür ve tarih. Katkı Pediatri Dergisi. 12:5-6, 495-509.